

V POSLEDNÍM TAŽENÍ

ROMÁN Z LÉKAŘSKÉHO PROSTŘEDÍ

NINA LYKKE

V POSLEDNÍM TAŽENÍ

This translation has been published with the financial support of NORLA.
Tento překlad vychází s laskavou finanční podporou literární agentury NORLA.

© Nina Lykke
First published by Forlaget Oktober AS, 2019
Published in agreement with Oslo Literary Agency

*Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu nakladatele.*

Translation © Kateřina Křišťůfková, 2022
Cover © Kreativní bojovníci s.r.o., 2022
© DOBROVSKÝ s.r.o., 2022

ISBN 978-80-277-1842-9 (pdf)

NINA LYKKE
V POSLEDNÍM TAŽENÍ

Elle a Albě

Za každodenním slušným životem [...] je nevychovaný rarášek, kterého se snažíme přehlížet, síla, jež probouzí naši tělesnost a v pravidelných intervalech vítězí nad veškerou spořádaností i těch nejspořádanějších osob.

Scherzetto, Domenico Starnone

Nikdo nezná skryté proudy vířící mezi obyvatelstvem lépe než praktický lékař. Už jsem se setkala s leccím, s bezlepkovou dietou, bezlaktózovou, s dietou bez cukru, viděla jsem leccjaké titulky v novinách a na internetu, které ve zdravých lidech vyvolávají domněnky, že pokud přestanou jíst chleba nebo sýry, všechno začne dávat smysl. Lidé středního věku nechápou, proč jsou pořád unavení. To proto, že začínáte stárnout, říkám jim, ale oni si myslí, že stárnutí se jich netýká, stejně jako si myslí, že se jich netýká smrt. Že smrt v jejich případě udělá výjimku. Považují za samozřejmost, že jim tělo funguje bezchybně, a proto je překvapí, když to tak najednou není. Když si najednou nedokážou dojít na velkou, nemůžou usnout nebo jejich svaly nechťejí spolupracovat. Sedmačtyřicet není žádný věk, říká sedmačtyřicetiletý

pacient. Kdepak, namítám, sedmačtyřicet je dost vysoký věk, takže už nemůžete dělat všechno jako dřív. S tím se ovšem nechtějí smířit. Chtějí žít jako dřív, a tak si na internetu pořizují jakousi konkrétní šťávu nebo zelený prášek nebo chtějí, abych jim diagnostikovala nějakou specifickou alergii, případně nesnášenlivost určitých potravin, aby mohli přesto dál žít jako předtím, pokud tedy budou pít onu šťávu nebo polykat onen prášek, přestanou konzumovat tu či onu zásadní potravinu nebo se začnou vyhýbat zvířatům, která mají srst.

Nechtějí slyšet, co jim říkám, totiž že mají zvolnit, být spokojení, konzumovat rozmanitou stravu a hýbat se, přesně v tomhle pořadí. Nebaví mě to opakovat a je nebaví to poslouchat, jenže taková je pravda a pravda je nudná.

Je pátek ráno, do osmé zbývá pět minut. Za pět minut to vypukne. *Vpusťte nepřítele*, říkává jeden můj kolega. A dokonce i teď, po všech těch letech, se mi stává, že mě takhle za psacím stolem tady v lékařském centru, v druhém patře starého činžáku na náměstí Solli napadá, proč venku čekají lidé na to, až budou smět vejít ke mně. Kvůli cestě sem si vzali z práce volno, ale proč? V hlavě mám prázdno a ticho. Na stole přede mnou leží několik papírů, vedle nich stetoskop, stojí tam monitor, tamhle se tyčí jakýsi veliký stroj na kolečkách, k čemu je to všechno dohromady dobré, nač tady jsou tyhle věci, co se tu bude dít, co se ode mě očekává. Proč tu jsem já. Nalevo okno, za mnou police s časopisy a knihami, na stěně přímo naproti plakáty s vyobrazením lidského těla – vypadá to tu jako v ordinaci, jenže kde je doktor, vždyť jsem tu akorát já. Kde jsou dospělí, jak jsem se tu ocitla. Tohle musí být

nedorozumění. Co kdybych se sebrala a odešla? Předstírala, že mířím na záchod, proplížila se kolem lidí sedících tam venku a zkrátka zmizela.

Jenže najednou mám svět před očima zase ostrý a jdu ke dveřím a zvu dovnitř dnešního prvního pacienta, jistěže, opět se plně soustředím a vzápětí už mám na ruku rukavice a natírám si prsty lubrikantem, na vyšetřovacím lehátku přede mnou leží na boku muž, kalhoty má stažené ke kolenům a vystrkuje na mě bílý zadek a ve chvíli, kdy mu roztáhnu půlky, vidím i cítím, že se po poslední návštěvě toalety pořádně neutřel, vlastně se neutřel vůbec, ačkoli věděl, že kvůli hemoroidům a svědění konečníku půjde k lékaři, mně ovšem nedělá problém chovat se profesionálně a posoudit stav jeho hemoroidů a potom mu klidně zavést prst do konečníku a prohmatat mu ho, a když už tam jsem, tak i prostatu, načež prst vytáhnu, rukavice vyhodím, dojdu k umyvadlu a důkladně se umyju, skoro jako chirurg, a nakonec si na ruce stříknu ze zásobníku tři dávky antibakteriálního prostředku.

„Doufám, že vám nebude vadit, když otevřu okno,“ říkám.
„Musím tu trochu vyvětrat.“

Pacient se mezitím oblékl. Teď vypadá jako kterýkoli občan a modročervené uzly obklopující jeho nemytý konečník jsou zase schované v černých kalhotách s puky.

„Omlouvám se. Neodvažuju se ale teď pořádně utírat, hrozně se bojím, že mi to tam popraská.“

„To je v pořádku.“

Ne, není, vyhrkne Tore.

Tore je plastová lidská kostra v životní velikosti stojí cí v rohu mezi umyvadlem a dveřmi. Jediný svědek toho,

co se tu děje. Když jsem si ho koupila, nasadila jsem mu na lebku jen tak z legrace černý pánský klobouk, tehdy mě takové věci zajímaly, role humoru ve vztahu mezi lékařem a pacientem, význam smíchu při léčbě. Tehdy jsme svými činy hodlali změnit svět i norské zdravotnictví a nazírat na pacienty celostně a bla bla bla. Mysleli jsme si taky, že jsme výjimka, že jsme mimořádní, že naše lékařské centrum bude vážně něco, a třeba právě tahle neochvějná víra v to, že jsme mimořádní, že jsme výjimka, nás všechny nakonec vždycky přiměje ráno vstát.

Není to v pořádku. Ani v nejmenším, pokračuje Tore, mohl si toaletní papír namočit a otřít se opatrně. A možností měl víc. Mohl si tamhle naproti v obchůdku 7-Eleven koupit vlhčené ubrousky a před návštěvou je použít. Neudělal ale ani jedno. A jestliže je schopný vystrčit zadek špinavý od čerstvých výkalů do tváře člověku, kterého nezná, čeho je schopný ještě? Co dalšího skrývá, jaká další tajemství tenhle muž má?

Zatímco se poslouchám, jak mluvím o pohybu a dostatečném příjmu tekutin a vlákniny, snažím se nevnímat ani Toreho vzrušený hlas, ani silný zápach, který před pouhými pár minutami zaplnil tuhle místnost a stále se tu vznáší.

Za studií jsem pracovala v domově důchodců a brávala si směny navíc. Tam jsem se naučila od podobných věcí odhlížet a po pouhém týdnu jsem dokázala od omývání výkalů z těl, ze stěn a z kolečkových křesel dojít rovnou do kantýny a dát si tam karbanátek v housce. Vytvořila jsem si neproniknutelnou stěnu mezi tady a tam, mezi předtím a teď, a především: mezi sebou a pacienty.

Dneska už nic nevydržím. Podobně jako se všechno ostatní s přibývajícimi roky opotřebovává a chátrá, jako bych i já

postupně ztrácela schopnost odlišovat jednotlivé záležitosti a nyní musím aktivně usilovat o to, co jsem před pouhými několika lety zvládala zcela mimovolně.

Mluvím dál bez ohledu na ty jasné obrázky, které si žijí na sítnici vlastním životem. Mluvím o masti a čípcích a v počítaci vyplňuju recept, ale ty obrázky se mi vracejí a zhoršují se, jsou nepopsatelné, ostrými zuby rozkousávám hemoroidy tak, až krev i výkaly cákají na strop. Kde se tohle bere? Dřív mě nic takového nenapadlo. Viděla jsem už leccos horšího, čistila jsem abscesy, které postříkaly nejen nás okolostojící, nýbrž v mnoha případech i strop a stěny. Ošetřovala jsem rány. Viděla jsem všechny tělesné tekutiny a cítila veškeré pachy, které člověk dokáže vyprodukovat, přece mě neskolí trocha výkalů. Jenže moje neproniknutelná stěna už není neproniknutelná, všechno kdesi dříme a čeká, až si to bude moct prorazit cestu ven. Jestli se nevzchopím, bude z toho skandál a já tu nebudu smět zůstat, a kam bych se potom vrtla, když teď tahle ordinace a tahle uniforma jsou to poslední, co mi zbylo.

Uklidni se, nabádá mě Tore. Skandál máš přece dávno za sebou.

Ale ne tady, namítám. Tady se ještě nic nestalo.

Hemoroidák odchází. Zapisuju informace do karty, otevírám dveře a volám dalšího pacienta. Na chodbě však sedí jenom obrýlený muž s culíkem a vrtí hlavou. Rozhlížím se, dokonce jdu do velké čekárny a vyvolávám pacientovo jméno i tam, ale všichni dál strnule hledí do mobilu.

Ve chvíli, kdy se vracím do ordinace, se na mě Culíkář vyzývavě zadívá a pohledem mi sděluje: Když předchozí pacient nedorazil, tak byste snad mohla vzít mě? Ne, to bych

nemohla, naznačuju mlčenlivým postojem. Dám si teď pauzičku, jelikož si ji zasloužím.

Dřív bych ho dál pozvala. Abych získala náskok, abych měla pocit, že všechno běží jako po másle, abych je vyřídila co nejdřív. Přednedávnem jsem si ovšem uvědomila, že je jedno, jak rychle pracuju nebo kolik pacientů ošetřím. Pořád přibývali další, jako by někdo nezavřel kohoutek. Přicházelo jich čím dál víc a nebralo to konce.

Sedám si za psací stůl a zírám do prázdna. Stihnu si pomyslet, že to bude v pohodě, že je třeba se v těch kratičkých přestávkách během dne uvolnit, je důležité se..., ale pak zavrní telefon a já si vzpomenu, že vlastně zavrnl i ve chvíli, kdy jsem se štourala Hemoroidákovi v zadku.

Na displeji mám hromadu nepřečtených zpráv. Spoustu z nich od Bjørna.

Jak se vede, proč neodpovídáš?

Ani na tuhle zprávu neodpovím, stejně jako jsem neodpověděla na ty, které mi poslal včera. Nebo dneska v noci, jak se ukazuje, protože když si teď jednotlivé zprávy prohlížím, vidím, že mi psal přes různé aplikace a v různou dobu, dokonce i kolem půlnoci a třetí a čtvrté ráno.

Tohle je moje nová taktika: neodpovídat, nebrat telefon. Držím se jí od včerejšího odpoledne, kdy jsem jako obvykle svírala mobil v ruce a palce měla připravené. Jenže slova mi nenaskakovala. Co bych měla napsat, kdo to čeká na odpověď na druhém konci a jaký je smysl toho všeho.

Nech je psát a volat, pomyslela jsem si a odložila telefon na polici. Stejně si nedají pokoj.

S každou uplynulou hodinou, po kterou jsem neodpověděla, jsem se cítila čím dál klidnější a teď mě rozčiluje,

že jsem až po víc než půlstoletí stráveném na tomhle světě zjistila, že nejlepši a nejefektivnější je neříkat a nepodnikat vůbec nic.

Nemůžeš se přece takhle stáhnout, namítá Tore, poněvadž chce, abych dál bojovala, a to jak s Axelem, který zůstal doma v Grendě, tak s Bjørnem, který byl povolán zpátky do manželství ve Fredrikstadu, a s Gro, která s Axelem několikrát mluvila a tu a tam se mi o tom zmiňuje ve svých zprávách, na něž já už neodpovídám.

Myslím, že na tom není nejlíp, napsala mi včera, stejně jako to říkala o svém bývalém manželovi. A pak: *Vážně by si potřeboval s někým promluvit*. Tahle ženská vytáčka, stará mnoho milionů let, dokáže zamaskovat cokoli: *Potřebuje mě*.

Mám ji živě před očima, svoji bývalou sousedku a chlastací parťačku, dřepí sama v té své obří vile a Axel dřepí sám v řadovém domku, a teprve v tuhle chvíli si vybavuju, jak se Gro vždycky narovнала, kdykoli Axel vešel do kuchyně, kde jsme my dvě obvykle sedávaly. Zřejmě si to sama neuvědomovala, protože kdyby ano, zastírala by to líp.

Co s tím hodláš dělat, ptá se Tore.

S čím?

S tím, že Gro možná v tuhle chvíli leží vedle Axela v té posteli, kterou jsi ty z poloviny zaplatila a pomohla vynést nahoru.

To nevím. Nejsem soutěživý typ. Kdyby vypukl hladomor, patřila bych k prvním obětem.

Musíš něco podniknout, než bude pozdě.

Co se s tím dá dělat? Nechme to osudu. Když teď něco podniknu, jen situaci zhorším. Vytvořím tření, které mezi nimi zažehne pořádnou jiskru.

Jen počkej. Teď si sedí každý ve svém domě, oba opuštění svým protějškem. Lepší příležitost se nenaskytne. Karty jsou rozdané. Stejně jako svět plamenně odsuzuje všechny utajované poměry napříč papíry a smlouvami a nemovitostmi, bude taky z celého srdce tleskat tomu, co mají ti dva teď v kartách vepsáno, a schvalovat to.

No a.

Jenže co Bjørn, rýpe Tore dál, je nespokojený, že nereaguje. Co Bjørn.

Bjørn je ve Fredrikstadu, vrátil se k Lindě, ke své vládkyni. Což dokazuje, že největší ze všeho je závislost. Největší ze všeho je nutkání se někomu podřídít, nutkání nechat se spoutat okovy. Po americké občanské válce odmítalo mnoho otroků opustit plantáže a to není nijak zvláštní. Zvláštní je, že se jich tolik vydalo do něčeho nového a naprosto neznámého a možná i horšího, no co.

Několik zpráv je od Axela. *Nedokážu se dívat na tvoje oblečení ve skříni*, píše. Axel vstal taky brzy a mě blaží, jak sám sebe postupně zpravu od zprávy víc a víc vytáčí. *Nedokážu se na ně koukat, uložil jsem je v pytlích na odpadky do garáže. Přijď si pro ně, jak se ti to bude hodit, ale nelez do domu.*

Je teď totiž jeho, napadá mě a tohle pomýšlení mi ani nezvýší tep. Celé roky jsem se o ten dům v Grendě starala, uklízela ho a renovovala, představovala jsem půdu a sklep a teď jsem se ho prostě vzdala. Sice s výhradou, že děvčata zdědí plně podíly a že Axel si na něj nebude smět půjčit ani korunu, aniž by se jich zeptal, ale i tak.

Pokud člověk dlouho mlčí a nic nepodniká, všechno se začne valit samospádem a záhy přichází od Axela další

zpráva, navzdory tomu, že je teď s největší pravděpodobností už taky v práci, a zaznívá z ní výhrůžka, vykukuje jako červík z díry a obrací hlavičku za světlem: *Včera volala Ida, ptala se, kdy budeme v létě ve Hvaler.*

V překladu to znamená: Brzy si budeme muset promluvit s děvčaty a přiznat jim, co se stalo. Jestli se k tomu nemáš, tak to udělám já. A pak jim já sdělím svoji verzi jako první.

Pořád neodpovídám. Klidně si jim řekni svoji verzi jako první, Axele. Za mrchu jsem tady beztak já.

Tore: Dřív nebo později budeš stejně muset odpovědět, něco říct, něco udělat. A až na tebe přijde řada, abys vylíčila svoji verzi událostí, jak bude ta verze znít? Tedy tvoje konečná verze?

Tore zabublá smíchem, tím svým specifickým smíchem, a úslužně pokračuje: Že sis našla milence proto, že tě Axel přehlížel? Žes byla nevěrná proto, že se Axel příliš věnoval běžkám, bylo to tak? Nebo že ses zapletla s Bjørnem proto, že jsi v jeho pohledu spatřila odraz sebe samé coby dvaadvacetileté dívky? Protože se bojíš smrti, protože máme jen tenhle jeden život a smyslem snad je, abychom...

Pššt.

Nebo zkrátka a dobře proto, žes měla všeho plné zuby. Lidé často mívají všeho naprosto plné zuby, akorát tomu říkají poněkud složitěji, aby se s tím dalo žít. Zapomněl jsem na něco?

Neodpovídám a Tore pokračuje: S Axelem vám to klapalo, nebo ne? Co třeba to letní odpoledne, kdy si děti hrály na zahradě nebo pobíhaly po vaší čtvrti a vy jste v kuchyni sklízeli nádobí od oběda, bylo horko, tys na sobě měla jenom krátké šaty a pak sis vysvlékla kalhotky a vyskočila na

kuchyňskou linku. Axelovi tenkrát stačil pouhý pohled na tvoje opálená stehna a rázem byl v tobě. Dělalí jste to takhle v kuchyni, venku byli sousedé a děti, kdokoli mohl kdykoli přijít – tak to mezi vámi chodilo, a kdyby vás někdo přistihl, jen by vás to ještě víc rozrjcovalo, rajcovní manželská dvojice, která souloží v kuchyni na stojáka, zatímco si děti hrají na zahradě. Nádobí jste nechali nádobím a šli jste do ložnice, kde jste se milovali podruhé. Vždyt se podívej, jak ses měla v předchozím životě, jak jsi všechno považovala za samozřejmost. Nebylas spokojená?

Jo, byla jsem spokojená. A nic jsem nepovažovala za samozřejmost, právě naopak. A přestože jsem se původně divila tomu, jak jsem skončila tady, nyní jsem se divila tomu, jak jsem to dokázala v Grendě tak dlouho vydržet. Všechno, čeho jsem se kdy bála, že by mohlo nastat, teď nastalo, a přesto mi to, že bydlím tady, že si každý večer rozkládám a roze-stýlám křesílko z IKEA, připadá vhodnější a správnější než cokoli jiného, co jsem kdy podnikla. Jako bych celou dobu mířila právě sem.

První noc nového letopočtu jsem probděla na vyšetřovacím lehátku. Poslouchala jsem, jak přes náměstí Solli jezdí tramvaje. Poslední tudy prorachotila okolo půl druhé.

Den nato jsem po skončení pracovní doby dojela autobusem do IKEA a koupila si křeslo, které se dá rozložit na postel. Pořádila jsem tam taky velký odpadkový koš, v něm schovávám prostěradlo, přikrývku a polštář.

Třetího večera jsem si zoufale potřebovala s někým promluvit, s kýmkoli, o čemkoli. Snažila jsem se zapříst hovor s uklízečkou, která právě přišla do práce. Vyptávala jsem se jí na její život, jestli má děti? Upíjela jsem kávu, pozorovala ji, jak pracuje, a poslouchala její odpovědi. Yes. Her name is Maria. She is five years old. She is living with her grandparents in Poland. Of course I miss her.

Netrap ji, napomenul mě Tore, tehdy promluvil poprvé. Neudivilo mě to, stalo se už přece leccos. Dialog se starou plastovou kostrou stojící v koutě se mi jevil jako zcela přirozený, proto jsem odpověděla, sice ne nahlas, jen v duchu, ale tak, jako by šlo o živého člověka: Vždyť mě život těch Poláků zajímá. Často to bývají vzdělaní lidé, jak se musí cítit, když se v Norsku ocitnou na dně společnosti coby uklízečky, stěhováci, malíři, podlaháři.

Jako by nestačilo, že ti musí uklízet ordinaci, ještě z ní taháš informace.

Vždyť mi odpovídá.

Neodvažuje se neodpovídat. Je uklízečka.

Přesto ten hovor s Polkou myslím dobře a štvě mě, že jsem samu sebe prokoukla. Když člověk sám sebe rozebírá, brzy nezbyde nic. Za vším se skrývá něco jiného a za tím zase něco dalšího, nebere to konce.

Teď tu bydlím už skoro tři týdny. Rozkládací křeslo je tvrdé a nepohodlné a já se každou noc prakticky co hodinu budím. Nepovoluju si ale vstát dřív, než se dá pro označení celé hodiny použít číslovka pět, protože ve čtyři je ještě noc, až pětka ohlašuje ráno, a jestliže se probudím ve čtyři deset, musím počkat aspoň do čtvrt na pět. Teprve potom si můžu obléknout uniformu a proplížít se na záchod na chodbě.

Už se stalo, že jsem tady i v tuhle dobu narazila na kolegy, tvářila jsem se, že jsem stejně jako oni přišla do práce brzy, jenom ještě trochu dřív. Žádné vysvětlení, žádná omluva. *Never complain, never explain.* Pouze vzájemné odevzdané pohledy: Tak to je, my praktici musíme pracovat dvacet čtyři hodin denně!

„Porušuješ dohodu,“ řekl mi tuhle kdosi. „Jsi tu pořád. Ty už tady snad bydlíš, nebo co?“

„Ano,“ odpověděla jsem. „Přišlo mi, že se sem můžu rovnou nastěhovat. Měli bychom se sem prostě přestěhovat všichni, beztak na to jednou dojde.“

Zachechtali jsme se. Haha.

Pokud člověk něco skrývá, vyplatí se držet se co nejméně pravdy. Mluvit pravdu a sledovat, co se stane. Ale nestalo se nic. Kolega prostě pokýval a šel dál.

Už se i přihodilo, že jsem se radši vyčurala tady v ordinaci do umyvadla. Potom jsem sklidila příkrývku, prostěradlo i polštář a složila postel tak, aby zase vypadala jako obyčejné křeslo zastrčené v rohu. Napila jsem se vody, vyčistila si zuby, otevřela okno, jelikož po spícím člověku zůstává v místnosti pach, a doplížila se do kantýny. Nezapínala jsem kávovar, aspoň ne ve všední dny, jen jsem si vodou z rychlovarné konvice zalila rozpustnou kávu. A pila jsem ji černou. Dřív jsem si do ní dávala mléko, zato teď jsem se rozhodla, že mléko – stejně jako měkká postel – představuje luxus, který si už nezaslужuju. Plus mi ubyla jedna věc, na kterou musím pamatovat.

V kantýně hrozí vyšší riziko, že na někoho natrefím, sdílíme ji totiž s lékařským centrem sídlícím o patro níž. Jednoho rána tam u kuchyňské linky stála psychiatrická, odbornice na poruchy příjmu potravy.

„Moc ti to sluší,“ prohlásila. „Zhubla jsi?“

„Asi ano.“

„Jak jsi to dokázala?“

„Strkám si po každém jídle prst do krku,“ odpověděla jsem a obě jsme se zasmály.

Humor je důležitý, napadlo mě cestou zpátky do ordinace. Je třeba se smát. Kdykoli se člověk zasměje, uvolní se mu v těle látky, které... Ale, sklapni, usadil mě Tore, jakmile jsem vešla. Sklapni.

Každé ráno mezi pátou a osmou poslouchám rádio, piju kávu a vyřizuju papíry. Procházím laboratorní výsledky a propouštěcí zprávy a poznámky z nemocnice. Jsem tak unavená, že mi hlava nad klávesnicí padá, přesto je to nejlepší část dne. Přes okno slyším, jak na náměstí Solli přijíždí první tramvaj, a zatímco píšu lékařská dobrozdání pro úřad práce a pojišťovací společnosti a vyplňuju formuláře, které jsou s každým týdnem čím dál podrobnější a štouravější, mám potichu puštěnou veřejnoprávní stanici NRK P1. Můj nervový systém nepřipouští tak časně poránu žádné emoční výkyvy, což vlastně platí i pro zbytek dne, žádný šok ani stupidní reklamy ani příliš starou či příliš novou hudbu. Jen redigovaný, autorizovaný a státem financovaný zvuk.

Všechno je v pohodě, zní poselství tichého radiožvanění. Všechno je v pohodě.

Dřív jsem se ptávala Axela – buď doma, nebo esemeskou, například po návštěvě velmi nemocného pacienta. Myslíš, že je to takhle v pohodě? A pokud zrovna neoperoval, vždycky odpovídal: Ano, je to v pohodě. Samozřejmě je to v pohodě.

Teď už se ho ptát nemůžu. Kdyby mě napadlo poslat mu takovou zprávu, dalo by se to za dané situace považovat za vyhlášení války. Jako bych se snad navěky nevzdala práva nechat se ujišťovat, že všechno je v pohodě.

Občas mívám nutkání se Axelovi s něčím svěřit, s čímkoli, například mu napsat nějaké novinky o pacientovi, o kterém

jsem s ním předtím mluvila, protože vím, že by ho to třeba zajímalo, a teprve když vezmu do ruky telefon a dojde mi, že to už udělat nemůžu, napadne mě: *Cos to jenom provedla, cos to provedla*. Rozhlížím se, hledám pomoc, snažím se shromáždit vzpomínky, repliky a události, které vyústí v závěr: *Stejně by se to stalo*. To jsem řekla i jedněm manželům, jejichž syn zemřel na vrozenou, ale nedignostikovanou srdeční vadu: *Stejně by se to stalo*. V jejich případě ano, v mém ne.

V prvních dnech jsem se ráno budila se zatajeným dechem a chvíli jsem musela pobýt v prenatalní poloze, abych se dokázala nadechnout. Pokaždé jsem si pomyslela, že teď to skončí, teď umřu, a třetí nebo čtvrtý den jsem zavolala Axelovi a řekla mu, ať si vezme moji polovinu domu. Tedy poslala jsem mu esemesku, abych nemohla změnit názor. Když se další ráno záchvat ozval znovu, s klidem jsem si řekla: Vždyť jsem mu dala svoji polovinu domu.

Axel mi tou dobou kvůli tomu, že jsem se odstěhovala sem, ani nevolal, ani nebral telefon – teď je to naopak, ale tehdy odmítal reagovat on –, ovšem po té esemesce mi zavolal okamžitě. Později téhož dne jsme seděli u jídelního stolu v Grendě a já při pohledu na výraz v jeho tváři poté, co mu došlo, že se stane jediným majitelem domu, usoudila, že mi to snad i za to stálo.

Právník nám poslal nové dokumenty, podepsali jsme je, a nic se nezměnilo. Proč by taky mělo. Nicméně děvčatům aspoň zbyl jejich domov. Axel argumentoval mimo jiné tím, že by mě nemohl vyplatit. To byla jedna z prvních věcí, které řekl poté, co to prasklo. Zase tohle soustředění se na peníze a majetek, a kdykoli se mi tenhle jeho rys připomněl, napjaté krční svaly se mi poněkud uvolnily.

Záchvaty zmizely, ale jakmile jsme s právníkem a na katastru vyřídili převod domu, vrátily se.

Což znamená, že jsi za každé ráno bez úzkosti zaplatila přibližně půl milionu, podotýká Tore. Nebo dvě stě tisíc za každou ilegální soulož s Bjørnem, jelikož tak se na to samozřejmě taky dá nahlížet.

Neodpovídám a Tore pokračuje: Tohle je bezedná propast, která se nikdy nezaplní bez ohledu na to, co uděláš nebo kolika věcí se vzdáš. Kdy to pochopíš? S pocitem, že s sebou vlečeš nějaký dluh, ses už narodila a vezmeš si ho i do hrobu. Musíš se s ním naučit žít a nedělat neustále takové podivnosti. Musíš se s ním naučit žít tak, jako lidé žijí se smutkem. Krůček po krůčku, minutu po minutě.

Pořád neodpovídám a Tore to zkusí z jiného úhlu: Ne přenesu se přes to, že ses vzdala domu. Taková hloupost. Teď jsi přišla o tu jedinou drobnou páku pro vyjednávání, kterou jsi měla.

Já o páku pro vyjednávání nestojím. Nechci žít tam, kde se používají spojení jako *páka pro vyjednávání*. Nebo výrazy typu *spravit manželství*.

V posledních dnech mě záchvaty přepadají i uprostřed dne, to se potom musím zapřít rukama o kolena a soustředit se výhradně na to, abych se dokázala nadechnout. Tělo takové křeče nedokáže vydržet dlouho a existence téhle hranice představuje útěchu, protože pak pro tentokrát tyhle vlny opadnou.

Je třeba si ze všech sil udržovat dobrou mysl, nabádám se před zrcadlem, poněvadž mozek se dá naprogramovat. Myšlenky, emoce, veškerá mozková aktivita dokáže časem vytvářet

nové stopy a vzorce. Tenhle proces probíhá obousměrně. Deprese se umí přilížit nenápadně. Ze začátku se může zdát lákavé se jí odevzdat, ale jakmile zapustí kořeny, je mnohem složitější se jí zbavit než jí při prvním náznaku čelit, to říkám všem pacientům. Zvolněte, buďte spokojení, jezte rozmanitou stravu a hýbejte se.

Usmívám se na sebe tak zeširoka, až jsou mi vidět dásně.

Myslíš, že je to takhle v pohodě, ptám se Toreho, ale neodpovídá. Jen si tam stojí s tím svým arogantním kostřím úsměvem od ucha k uchu a mně se vybavuje, co nám říkal jeden profesor na škole: *V duchu se usmíváme neustále.*

Axel chodil příliš často na běžky, to bych mohla zčásti oprávněně zmínit. Ale co když to nemá žádné vysvětlení, co když neexistují žádné souvislé příběhy, žádní hrdinové a žádní padouši.

Celkem vám to klapalo, nebo ne, vrže Tore zase.

Axel tohle překoná, oba to překonáme. Nebylo by to poprvé, co nějaká manželská dvojice překoná nevěru. A dokonce se tím jejich vztah ještělepší.

Nezapomeň na ten rozhovor, co sis tuhle četla, kde se jedné odbornice na párovou terapii ptali, jestli by doporučila nevěru jako lék na vyčpělý vztah, a ona odpověděla: *O nic víc než si uhnat rakovinu.* A ty jsi teď v posledním tažení a doufáš, že zabere chemoterapie.

Axel neví, že tu bydlím. Nelhala jsem mu, jenom jsem vynechala některé informace, tak jak jsem to dělala celý poslední rok, a proto si myslí, že bydlím tam, kde jsem vyrostla, v Oscarově ulici. Vždyť se to beztak úplně nabízí, matka přece žije v domově důchodců a byt v Oscarově ulici je prázdný.

Každý večer si říkám, že bych se tam měla přesunout. V Oscarově ulici se – na rozdíl od ordinace – bydlet smí, a navíc jsou tam dvě dobré postele ve dvou pokojích. Přesto každý večer raději zůstávám tady. Protože tahle dočasnost a fakt, že se to nesmí, ano, možná právě fakt, že se to nesmí, jsou svým způsobem přitažlivé. Dětská radost z toho, že proklouznu bez povšimnutí, radost ze všech úskoků, které musím podnikat, aby mě nikdo neodhalil.

Jak už bylo řečeno, v noci toho moc nenaspím, ale když mi přes den zbyde pár volných chviliek, občas se natáhnou na vyšetřovací lehátko. Nohy si odložím do opěrek, které se využívají při gynekologickém vyšetření, a na lehátku pak ochable, se slinou v koutku úst, uprostřed toho všedního shonu spím tvrději než v jakoukoli jinou denní dobu nebo na jakémkoli jiném místě.

Tak co si prostě na vyšetřovacím lehátku ustlat i v noci? Kdepak, to není dobrý nápad, kdyby se totiž pro mě spaní na vyšetřovacím lehátku s nohama v opěrkách stalo novým programem, novým návodem, něčím, co bych měla a musela dělat, tak bych se nevyspala ani na něm. Nevím proč, vím jenom, že abych dokázala na vyšetřovacím lehátku spát, musím ležení na něm považovat za něco nesprávného, za něco, co bych dělat neměla. Ne, myslím si, nemůžu tady ležet, venku se přece tlačí tolik pacientů, až se mi dveře boulí dovnitř, musím zapsat informace do zdravotních karet, musím... a v tu chvíli obvykle usínám.

Ačkoli je mi přes padesát, vracím se do dávného dětského vzdoru, jako by kdesi v mém nitru dřímala dospívající část mého já a teď se probrala a dospělou část mého já naráz spolkla jako malinu.

Nejspíš jsem si na vyšetřovacím lehátku zdřímla, protože i když si nepamatuju, že bych na něm usnula, probouzí mě klepání na dveře.

Vteřinku, volám a vmžiku stojím u umyvadla a stříkám si do obličeje studenou vodu. Na hodinách na stěně vidím, že uplynulo jen deset minut, takže ještě nemám zpoždění, a vzápětí sedí Culíkář přede mnou.

„Co byste potřeboval dneska,“ ptám se ho s úsměvem. Kdesi jsem četla, že pokud se muž a žena chovají stejně, hodnotí okolí ženino chování jako méně vstřícné než mužovo, takže aby ženy působily stejným dojmem jako muži, musí se víc usmívat a víc přikyvovat. Na druhou stranu žijeme déle. A neplešatíme. Kdyby ženy přicházely kolem třicítky o vlasy – tak jak o ně evidentně přichází muž naproti mně,

zřejmě proto taky nosí culík –, to byste teprve viděli tu leg-raci.

Culíkář mi úsměv neoplácí.

„Doporučení k psychologovi,“ odpovídá a poulí na mě zpoza brýlí oči.

„Dobře, ale než vám ho dám, musíte mi trochu podrobněji vysvětlit, proč bych vás podle vašeho názoru měla k němu poslat.“

Dívej se na ně, poslouchej je – tohle jsem se učila dlouhá léta. Jednoho dne před mnoha roky, poté, co jsem si jako obvykle shrnula výsledek vyšetření do diktafonu, poněvadž tak jsme to tenkrát dělali, jsem přístroj zapoměla vypnout a on mi nahrál celý průběh vyšetření dalšího pacienta. Když jsem si posléze nahrávku pustila, nejdřív jsem nechápala, odkud se bere ten uječený hlas, komu patří. Do té chvíle jsem si z nějakého důvodu namlouvala, že jsem dobrá posluchačka, že jsem ten typ lékaře, který vystupuje rozvážně a jistě. Chtěla jsem být pokud možno jako průvodčí norských státních drah, nápomocná, ale ne přehnaně přátelská. Teď jsem se slyšela a můj hlas zněl jako skřek manické vrány, řezavě a samolibě. Rozléhal se místností, smála jsem se vlastním vtípkům a nepustila jsem pacienta ke slovu, nýbrž jsem ho přerušovala a brala mu věty od úst a nakonec jsem si uvědomila, že to prostě vzdal.

Jako by mě tehdy někdo bacil kladivem po hlavě. Kde se vzala tahle propast mezi tím, jak jsem se viděla já sama, a tím, jak jsem působila?

Od toho dne jsem se snažila naslouchat tomu, co pacienti říkají, a zjistila jsem, jak nové a nezvyklé mi připadá čekání na to, až domluví. Neskákat jim do řeči, nedokončovat věty

za ně, nýbrž je nechat vymluvit, dokud mi nesdělí všechno, co mají na srdci. Ze začátku mě svrbělo celé tělo. Mlčení vyžadovalo veškeré moje síly a trpělivost, ale nakonec jsem si připadala, jako bych vyšla z mlhy.

Ovšem Culíkář teď mluvit nechce.

„Protože jsem v depresi.“

V tu chvíli si vzpomenu, že se snažil se mnou tohle probrat po mailu, jelikož podobně jako mnoho jiných si myslí, že jsem jenom jakási vrátná u brány vedoucí k pořádným lékařům, tedy ke specialistům, a že doporučení ode mě, praktické doktorky, vrátné, sekretářky, je pouhá formalita, kterou lze klidně vyřídít mailem nebo prostřednictvím esemesky. Jenže tak to není, a proto jsem ho vyzvala, aby se ke mně objednal.

„Mohl byste mi popsat, jak se ta deprese projevuje, co je podle vás její příčinou, a tak podobně?“

Culíkář má bílá a útlá zápěstí porostlá černými chlupy. Je vyzáblý, jeho oblečení vypadá obnošeně a vznáší se kolem něj voskovitý závan čehosi, snad nemyté hlavy, a pak něčeho čpavého, možná rybinu či co. Sardinek? Čich se mi v posledních letech velice zostřil, ale nač mi to je. Tohle tělo, tahle bezmocná schránka, v níž jsme zavěnění a z níž pozorujeme svět. Tělo je klec, ve které žijeme a ve které občas, aniž víme proč, přistoupíme k mřížím a zacloumáme jimi, až se ta klec celá otřese. A tenhle teď chce k psychologovi. Mantra naší doby: chodit na terapii, chodit k psychologovi. Co třeba si spíš trochu častěji mýt vlasy, co třeba si po sardinkách čistit zuby, a teď rozlišuju ještě jeden pach, kde se všechn ten smrad bere, copak se už lidé nemyjí, ten pach mi něco připomíná, a najednou mi to dojde: takhle je cítit Axelovo